

sina in ga osrčeval, češ, da trdna volja premaga vse težave. In Jožek je moral hoditi še vedno v šolo in včasih je bridko jokal od doma pa do mesta, ker mu ni šlo vse tako gladko izpod rok, kakor si je želel. Toda učil se je vedno, kolikor je mogel, in dovršil je tri razrede. Glavni učitelj mu je bil p. Gotthard Spende.

V četrtem razredu pa mu učenje popolno omrzi in koncem leta prinese kljuko domov. Oče mu pové, da ga je hotel dati v srednje šole, a sedaj se pojde rokodelstva učiti. Jožek to zaslišavši prosi jokajoč, naj ga pusti še eno leto v šoli, in vse bode popravil. Oče mu usliši iskreno prošnjo; učil ga je sedaj p. Gavdijoz Lomberger.

Sedel je naš Ogrinec v šolski klopi poleg Jakoba Alešovca. »Seznanila sva se že prve dni«, piše Alešovec sam, »toda prijatelja sva bila še le, ko se je

pokazalo, da nama z nemščino enako slabo gre.« Da ne bi žalila učitelja, izkušala sta govoriti le nemški, a žalibog, nista znala. Krenila sta nekdam po šoli po daljši poti proti domu in po dolgem posvetovanju sklenila govoriti poslej vsaj toliko, kolikor jima dopušča dosežanja nemška modrost, in kolikor zna njih »mušteršilar« poleg deske. Poprijela sta se jezika »tajč pohrusten — krajneriš poesens«, in njih imen ni bilo poslej več videti na zatožnem lesu.¹⁾

(Dalje.)

¹⁾ Sledi naj vzgled tega divnega jezika: »In die — du našibal die aufgabo?« — »Der in die nicht!« — »Tu mi tvojo posoden, da jaz prepisen.« — »In die bos pater reken, če dein in mein gleich sein?« — »Ich anders poprepisen.« — »Du niks kennen aus die buch.« — »Aber že poviden, besser pokennen.« — »Ich dich zapisen na cegelcen, tu kranjski pošprehen!« — »Niks, niks, ich niks kranjski, ich tajč pošprehen, ich di pater verklogal, če ti mene zapisen!« itd.

Nekoliko o fotografiji.

(Priobčil A. Tramté.)

Prelepa slika je zares,
Sè solčnim žarkom napojena!
Očij je moč in čela kras,
Miloba usten izvedena!

Duhá moč divna, čudež nov!
Zares podobe te natorne
Ne mogel niti bi Apél
Naslikati tako izborne.¹⁾

Mnogo poučnega in zabavnega berila si dobil dosedaj, mili čitatelj, že v predalih tega lista, a danes ti ponuja nekaj novega, »modernega«, pa vendar tudi poučnega in zabavnega — nekaj črtic o fotografski umetnosti.

Fotografija nam predočuje v slikah prirodo tako, kakoršna je, ker nam podaje dovršene podobe stvari, razven barve in velikosti: kaj takega ne more noben popis, naj je še tako živ in natančen. Zdi se ti, da gledaš stvar samo,

¹⁾ Slavno vladajoči sv. oče, papež Leon XIII., je podaril leta 1878 fotografu Gasthanu v Manchestru nastopne verze, ki se glasé izvirno:

ARS PHOTOGRAPHICA.

Expressa solis spiculo
Nitens imago quam bene
Frontis decus, vim luminum
Refert et oris gratiam!

O mira virtus ingeni
Novumque monstrum, imaginem
Naturae Apelles aemulus
Non pulchriorem pingeret.

ko gledaš fotografsko sliko. Dostikrat ne moreš videti stvari samih po širokem svetu, nadomešča ti jih fotografija. Velik umetelnik je bil nekdanji grški slikar Zevis, ki je tako naravno, dovršeno naslikal zagrinjalo, da je s tem neki prevaral svojega tekmeča Parrhasija: pa vendar naj se skrije najboljša slika pred fotografsko podobo, kajpada gledé na natančnost!

Prav zaradi te prednosti in pa, ker moremo ž njo najhitreje izvršiti podobe, je fotografija čim dalje imenitnejša in priljubljenejša umetelnost. In kako mlada je še ta umetelnost! Stara je še le petdeset let.¹⁾

In prav v proslavljanje in v spomin petdesetletnice obstanka fotografije se je osnoval preteklo leto v Ljubljani »klub amaterjev-fotografov«, ki ima že lepo število udov svetnega in duhovskega stanu, s pravili, od c. kr. vlade potrjenimi, po vzgledu že tudi drugodi osnovanih in obstoječih enakih družb, kakor na Dunaju, v Pragi, v Berlinu in v Rimu (associazione degli amatori di fotografia). V Pragi bode letos izložba izdelkov samo amaterjev-fotografov, kakor je bila preteklo leto na Dunaju, v Berlinu in tudi v Parizu. Slavna vlada sama se za fotografijo tako zanima, da je pred dvema letoma ustanovila na Dunaju nalašč zanjo posebno šolo, v kateri se lahko vsak pouči ne le v fotografiji, ampak tudi v mnogovrstnih reprodukcijah, n. pr. v fotocinkografiji, orthochromatični fotografiji, v fotolithografiji, v mikrofotografiji, v pigment- in svetlotisku itd. Ljubljanski klub amaterjev-fotografov tudi rad postreže v prostorih c. kr. obrtnih strokovnih šol v Virantovi hiši. Kdor pa ne more obiskovati take šole, priučiti se more sam fotografije po navodih, ki se dobivajo pri prodajalcih fotografskih aparatov. Ti aparati so dan na dan cenejši. V Pragi je bil do letos neki Ad. Fischl jr., ki je prodajal najcenejši aparat po 3 gld. 50 kr., seveda tudi dražje.

¹⁾ Prim. v »Letopisu Mat. Slov.« lanskega leta lepi spis gospoda ravnatelja Ivana Šubica: »Fotografija.« Ta spis se stavi tukajšnjemu za podlago.

Ker se amaterji-fotografi ponajveč bavijo s fotografijo znamenitih krajev, okolic, manj pa s portreti, zato je glavni namen tega spisa, amaterje-fotografe opozoriti na izdelovanje stereoskopnih podob. V ta namen služijo že nalašč za to prirejene stereoskopske kamere, ki pa so precej drage. Ako pa hoče amater-fotograf s svojo navadno kamero vendar tudi izdelovati dobre, rabljive podobe za stereoskop, more to storiti, ako se ravna po naslednjih podatkih, ki so posneti po še ne natisnemem načrtu v tej stroki zvedenega gospoda prof. Antona Steinhauserja na Dunaju.

Kako se dadó izdelovati stereoskopske podobe z navadno kamero?

V to svrho je treba najprej pokazati nekatere pripomočke in potem popisati način izdelovanja. Naredimo najprej lesen okvir, kakor ga kaže v prilogi slika 1. Dolg je kakih 50 cm, širok 18 cm in 12 cm visok, ki se skozi luknjo *L* privije na stojalo, stativ, namesto kamere, kakor se razvidi iz slike 3. Omenjeni okvir ima na zgornji strani špranjo *A* z na pol okroglo izrezljanimi duplinami, kakor kažeta podobi 1 in 7. Od teh pa je špranja *A* (slika 2) v pravi obliki in naravni velikosti. Špranja *A* namreč je za to, da se kamera z vijakom (slika 5) v njej na okvirju dobro privije zdaj na mestu m_1 , zdaj na drugem m_2 , ki sta ravno 80 mm vsaksebi. (Slika 3 kaže na tleh stoječe stojalo, stativ, na njem okvir, na katerem je kamera *K* dobro pritrjena s perutničastim vijakom.)

Špranja *A* je pri m_1 , m in m_2 zato polokroglo izrezana, da se lepo vanjo vtopi vijak, s katerim je kamera na okvirju pritrjena ali pri m_1 , m ali pri m_2 . Kamero moramo namreč na okvirju tako pritrditi, da pride njena optična os (ali pa objektivova) v položaj, kakor kažeta ravni črti *II I* ali pa $M_1 M_2$ ali pa *II II* (primerjaj sliki 7), kakor je že kamera pritrjena ali pri m_1 , m ali m_2 . Slika 7 kaže okvir narisán od vrha.

Špranji *B* in *C* (glej sliki 1 in 7) sta za to, da se v njih pritrdi neka lesena

čeljüst (slika 4, 3) z močnimi perutničastimi vijaki na že večkrat omenjeni okvir.

Ta čeljüst ima namreč nalogo, da kamero drži v pravi legi ter brani, da se ne premakne. Slika 3 kaže kamero pritrjeno na okvirju pri m_1 , ki se na-

slanja na čeljüst na levi strani; pri prvi ekspoziciji pa se mora naslanjati na čeljüst, ki je na desni strani pritrjena, sama mora biti pritrjena pri m_2 . Da vijaki ne poškodujejo lesa pri špranjah, dobro je podložiti jih z železom v obliki špranj $A B C$. (Konec.)

Schopenhauer.

(Slika iz novejše modroslovne in kulturne zgodovine. Spisal dr. Fr. L.)

(Dalje.)

Pač težko, da bi bila mati ali sin jako žalovala za očetom. Oba sta bila sedaj prestejša in sta tudi hotela to prostost po svoje porabiti. Mati se je preselila takoj naslednje leto s hčerko Adelo v Voimír (Weimar), tu se je začelo zanj novo življenje. Bilo je, kakor da bi se bila prerodila. Zabave, prijetne družbe in pisateljstvo — to se je vrstilo drugo za drugim in ji sladilo vdovsko življenje. Sina je bila smrt očetova nekoliko pretresla. Ostal je v kupčijem nauku, kamor ga je bil dal oče, dasi nerad: le očetova volja ga je zadrževala. Ker ni imel za kupčijo veselja, bil je vedno nezadovoljen: pa ne samo to, tudi jako slab učenec. V resnici je zamujal svoja dela v pisarni, slepil svojega prednika na razne načine, bodisi da je izdelke svoje muze skrival v miznici, bodisi da je raje sedel v Gall-ovih predavanjih o možganih, nego v shrambah.¹⁾ Pisal in tožil je večkrat materi o svojem stanu, a ta se iz prva za to ni dosti menila, potem pa mu je vendar dovolila, da pusti kupčijstvo in se pripravi na kaki gimnaziji za vseučilišče. Pride (l. 1807) na gimnazijo v Gothi, kjer je v učenju sicer napredoval, a kmalu pokazal svojo nemirno in brezobzirno naravo. Zasmehoval je enega izmed profesorjev, a temu kaj takega ni bilo všeč. Zato je zapustil Schopenhauer konec l. 1807 Gotho in prišel k

materi v Voimír. Kot gimnazijski dijak je hotel precej potratno živeti in tudi svet nekoliko okusiti, hodil okoli baronov in grofic, da je morala še mati, ki ni bila varčna, opominjati ga, naj se omejuje.¹⁾ V Voimíru pa je takoj pokazal svojo čudno naravo in neznosne navade. Materi se je zdelo, da ne more ž njim bivati pod eno streho, in tako tudi ni bival pri njej. Čujmo, kaj mu mati sama piše: »Za mojo srečo je potrebno, da si ti srečen, ni pa treba, da bi bila jaz priča te sreče. Zmirom sem ti pravila, da je jako težko s tabo živeti, in čim bolj te opažam, tem večja se mi zdí težava. Ne prikrivam ti: dokler si tak, kakoršen si, pretrpela bi raje vse, kakor se za to odločila. Jaz ne preziram, kar imaš dobrega, tudi ni v tvojem srcu to, kar me plaši, ne v tvoji notranji, ampak v tvoji zunanji naravi, v tvojih nazorih, v tvojih sodbah, tvojih navadah, s kratka: v nobeni stvari, ki se tiče zunanjega sveta, ne morem se vjemati s teboj. Tvoja čmernost, tvoje tožbe o neizogibnih rečeh, tvoj temni obraz, tvoje čudne misli, katere naznanjaš, kakor kak 'orakel', in katerim ne sme nihče ugovarjati, težé me in mi kratijo mojo dobro voljo, a tebi to nič ne pomaga. Tvoje nesrečno prepričanje, tvoje 'lamentacije' (tožbe) o neumnem svetu in človeškem siromaštvu mi delajo hude noči in sitne sanje.«²⁾

¹⁾ Gwinner, o. c. p. 24.

²⁾ Ibid. p. 27. — ³⁾ Ibid. p. 26, 27.

mu igrale v povešenih očesih. Ves ta nenaden dogodek ga je tako nemilo presenetil, da je kar odrevenel. Branil bi sina, toda predno se je do dobra zavedel, dvignil se je Jože molče, ozrl se žalostno po sobi in odšel. Tisto noč

je prespal v Kamniku. Neki Hrvat se mu je ponudil, da ga vzame seboj v Zagreb in ga z vsem preskrbi, ako mu hoče poučevati njegova dva otroka. Takoj drugo jutro sta se odpeljala odtodi.

(Dalje.)

Nekoliko o fotografiji.

(Priobčil A. Tramté.)

(Konec.)

Ko smo iz tega popisa spoznali priprave, pogledjmo, kako je treba z njimi ravnati, ako hočemo z navadno kamero narejati stereoskopne podobe.

Predno denemo svetločutno pločo v kamero, moramo storiti to-le:

1. Stojalo se postavi na tisto mesto, s katerega hočemo fotografovati kak predmet. — 2. Na stojalo pritrdimo začasno prej omenjeni okvir, in sicer tako, da navpično seka njegovo dolžino objektivova optična os, kadar izpostavimo. Okvir na stojalu mora biti pa tako obrnjen, da je objektiv pri M_2 (slika 7.), pri M_1 pa vizirna šipa; špranja A na okvirju mora biti torej bliže predmeta, ki ga hočemo fotografovati, kakor pa špranji B in C ; ti sta potem bliže fotografu pri izpostavljanju (ekspoziciji). — 3. Na okvir pritrdimo kamero v špranjo A najprvo na sredi pri m , pa tako, kakor je bilo že omenjeno zgoraj pod 2., da je njena optična os ravno pravokotno čez dolžino okvirjevo, tako, kakor kaže ravna črta $M_2 M_1$ v sliki 7. — 4. Odvijemo nekoliko perutničasti vijak, s katerim je okvir pritrjen na stojalo in ga zasučemo s kamero toliko na desno ali levo, da pride glavna točka predmetova, ki ga hočemo imeti na podobi, ravno na sredo vizirne šipe — pod črto, ki smo jo z svinčnikom narisali na njo. (Glej $\check{C}$ na sliki 3.) (Vselej je treba izbrati pri predmetu glavno točko, ki se prav dobro pozna na vi-

zirni šipi in mora priti na sredo naše podobe, n. pr. stolp pri cerkvi. Glej sl. 6. $G_1 G_2$.) Kadar pride glavna točka pod črto $\check{C}$ na vizirni šipi, takrat prav trdno pritrdimo z vijakom okvir k stojalu, da se ne dá več premakniti ali zasukati. — 5. Na to se z vijakom odneha, s katerim je kamera pritrjena na okvirju; premaknemo jo od središča na levo stran k m_1 in sučemo kamero zopet na desno ali levo tako dolgo, da dobimo glavno točko predmetovo pod ravno črto $\check{C}$ na sredi vizirne šipe, in jo dobro pritrdimo z vijakom k okvirju. — 6. K pritrjeni kameri primaknemo levo čeljust, da se je tišči, in v tej legi pritrdimo čeljust na okvirju z vijakom. (Ako bi se slučajno vendar premaknila kamera, damo ji lahko prvotno lego, ako jo k čeljusti pritisnemo in zopet trdno privijemo vijak.) — 7. Tako smo dobili pravo lego kamere na levi strani pri m_1 . Enako jo dobimo na desni, ako premaknemo kamero od m_1 in jo porinemo do m_2 . Tukaj zopet sučemo kamero tako dolgo, da dobimo glavno točko predmetovo pod ravno črto $\check{C}$ na vizirni šipi, pritrdimo jo z vijakom, prislonimo k njej desno čeljust in dobro privijemo čeljust in kamero.

Sedaj zamenjamo vizirno šipo v kameri s svetločutno pločo v kaseti, in sicer prvič pri m_2 , drugič pa pri m_1 , kjer se mora seveda kamera pritisniti k čeljusti. Najbolje, da delamo s tako kamero in kaseto, ki more sprejeti ve-

liko pločo in sicer zato, da se izpostavi le polovica ploče. Tako dobimo obe podobi drugo poleg druge na eno pločo. Drugače je treba zaznamovati pločo, katero smo izpostavili pri m_2 , t. j. na desni, in ono, ki je bila izpostavljena pri m_1 , na levi strani.

Ako bi se ponesrečilo prvo delo in bi bilo treba izpostaviti vnovič, ni treba drugega, nego da kamero zopet primaknemo do čeljusti pri m_2 , in drugič od tam do m_1 . Čeljusti že določujeta pravi položaj za kamero. Ako bi pa bile namesto špranje same luknje pri m_1 , m in m_2 , oviralo bi to premikanje, ker bi morali vijak vselej popolnoma odviti, predejati v drugo luknjo in priviti.

Važno je, kar smo povedali dosedaj, a zlasti je še važno, kako se prirezujejo in prilepljajo podobice na trd papir — karton. Paziti je na to-le: Ako je stereoskop, za katerega se narejajo podobe, prizmatičen, prirežemo podobe širje nego višje; pri lečastih stereoskopih je pa narobe. Ker lečasti stereoskopi ne zavlečejo podob, zato zahtevajo ožjih pa nižjih. Navadno delajo podobice široke 75 mm. Prirežeta se podobici tako, da je glavna točka na sredi podobice, in prilepita se v ravni črti druga tik druge tako, da sta glavni točki obeh narazen za 75 mm. Slika 6. to pojasnjuje. Podobico, ki smo jo dobili izpostavljajoči pri m_1 prilepimo na levo, drugo podobico pa na desno stran.

Ako je predmetova glavna točka, katero moramo vselej natančno in ostro dobiti na vizirno šipo, relativno blizu, takrat smeri optičnih osij objektivovih nista več vsporedni, ampak se druga drugi nekoliko približujeta.

Denimo po tem navodu narejeno podvojeno sliko v stereoskop ter pogledimo predmet! V kateri velikosti se nam kaže? Ker sta mesti m_1 in m_2 , kjer je stala kamera pri izpostavljanju, za 80 mm vsaksebi, ne pa — kakor so oči človeške — okoli 65 mm, ne kaže se nam predmet v prirodni velikosti, ampak le $\frac{65}{80} = \frac{13}{16}$ prirodne velikosti; kar je čisto prav, da je vtis telesnosti predmetove tem večji, — saj tega ravno želimo. Sicer je pa rado prav narobe, zlasti pri bolj oddaljenih predmetih, ker se kažejo preveč ploščnati.

Vendar stereoskop ni dosegel pri običinstvu velike veljave, dasi deluje tako čudovito. Zakaj? Pač zaradi podobic, ki niso vselej v soglasju. Vsaka podobica ni namreč za vsak stereoskop; pa to se bode s časom popravilo. Že kot učilo pri nauku o geometriji in kristalografiji itd. dobro služi stereoskop; ako pa opazš stereoskopne slike, posebno okoličice, kipe in stavbe, nimaš le prijetne zabave, ampak najboljši pouk. Zatorej bi bilo vse hvale vredno, da bi tudi amaterji-fotografi izdelovali stereoskopne podobe ter tako pripomogli, da se ta važna priprava razširi.

Nekaj o tvorbi glagolov šeste vrste.

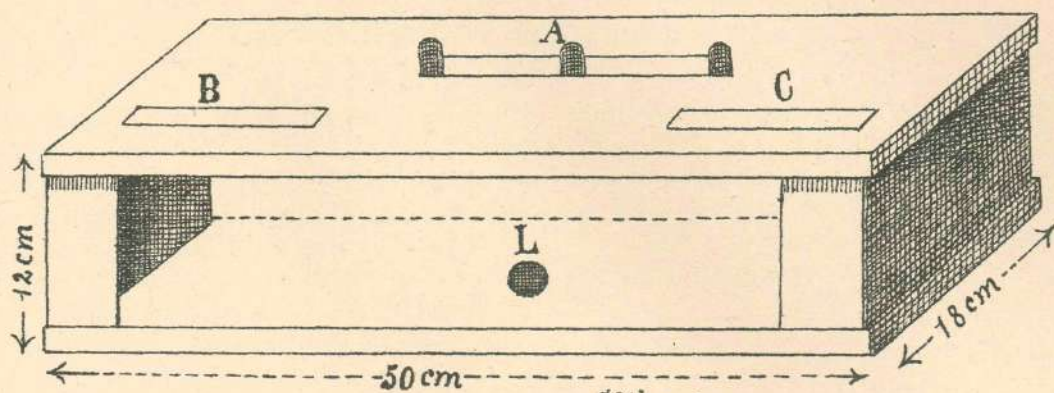
(Spisal G. P.)

V poslednjem času je splavalo na površje vprašanje, kako se pravilno glasé nekateri glagoli šeste vrste. Kakor se vsa stvar vidi malenkostna, vendar ni odveč, ako tu rešimo to vprašanje, kolikor se dá rešiti. Ker se je »Dom in Svet« že dotikal tega vprašanja, naj prepusti še nekaj vrstic tej razpravi.

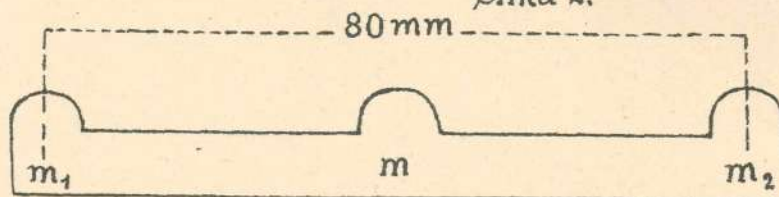
Glagoli šeste vrste so deloma izimenski, deloma izglagolski, to je, izvajajo se ali iz imen, ali iz glagolov nižjih vrst. Vprašanje, kdaj se izvajajo iz imenskih in kdaj iz glagolskih oblik, nam bode pomagalo najti pravilne oblike glagolov šeste vrste.

Ne bodem pa preresetoval vseh glagolov šeste vrste, ampak le tiste, ki

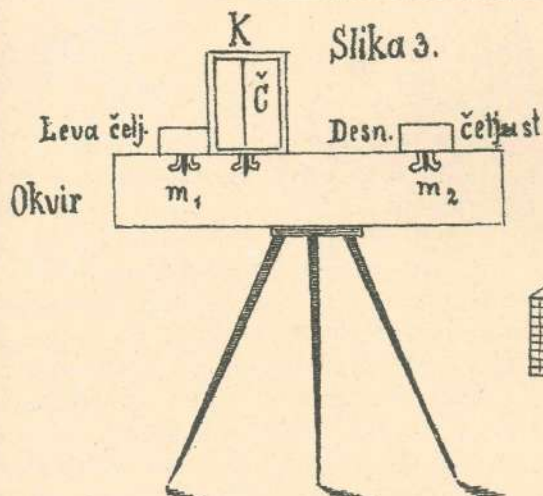
Slika 1.

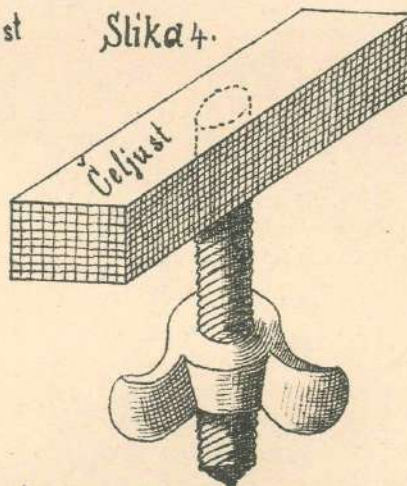
Slika 2.

Slika 3.

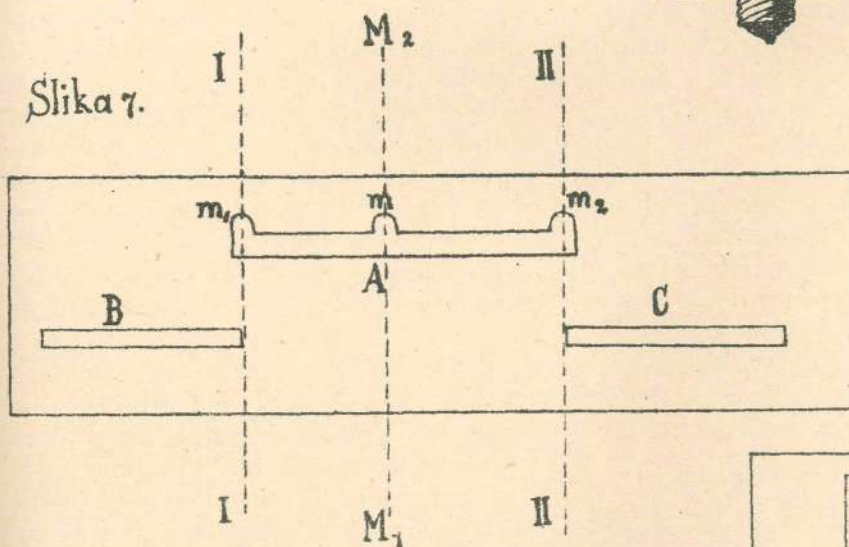

Slika 4.

Slika 5.

Slika 7.

Slika 6.

